

NORGES HØYESTERETT

Den 5. mars 2025 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Bull, Falch og Hellerslia i

HR-2025-443-U, (sak nr. 24-200251STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A

(advokat Gard Lind-Iversen
advokat Christian Norgaard)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

Sakens bakgrunn

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens domfellelse for drapsforsøk.
- (2) A, født 00.00.2008, ble i juni 2024 tiltalt for drapsforsøk, jf. straffeloven § 275, jf. § 16 (post I). Grunnlaget er:

«Tirsdag 5. mars 2024 ca. kl. 23.15 i --- vei 00 i X forsøkte han å drepe B ved å stikke B seks ganger i overkroppen med kniv hvorav tre av knivstikkene førte til skade på hans venstre overarm, venstre brystflanke og i korsryggen. B overlevde fordi kniven ikke traff vitale organer og/eller at B ble undergitt rask medisinsk behandling.»
- (3) A ble også tiltalt for trusler mot offentlig tjenesteperson (straffeloven § 155), hindring av offentlig tjenesteperson (straffeloven § 156 første ledd, jf. § 15), forulemping av offentlig tjenesteperson (straffeloven § 156 andre ledd, jf. § 15) og skadeverk (straffeloven § 351 første ledd, jf. § 15).
- (4) Ringerike, Asker og Bærum tingrett fant i dom 5. juli 2024 det ikke bevist at A hadde drapsforsett. For tiltalen post I ble han derfor dømt for kroppsskade, jf. straffeloven § 273. A ble for øvrig funnet skyldig etter tiltalen. Straffen ble satt til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på 1 år, subsidiært fengsel i 7 måneder, og kontaktforbud i 3 år.
- (5) Påtalemyndigheten anket. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalen post I om drapsforsøk og straffutmålingen.

- (6) Ved Borgarting lagmannsretts dom 25. oktober 2024 ble A funnet skyldig i drapsforsøk og dømt til fengselsstraff. For straffekravets del er domsslutningen denne:

«1. A, født 00.00.2008, dømmes for overtredelse av straffeloven § 275, jf. § 16 samt de forhold hvor skyldspørsmålet er endelig avgjort ved Ringerike, Asker og Bærum tingretts dom 5. juli 2024, til en straff av fengsel i 2 – to – år og 9 – ni – måneder.

Fradrag for varetekt er 239 – tohundreogtrettini – dager, jf. straffeloven § 83.

2. A forbys i en periode på 5 – fem – år fra rettskraftig dom å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte B, jf. straffeloven § 57, jf. § 58.»

- (7) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen og straffutmålingen. Han anfører at lagmannsretten har vurdert forsettet feil, at domsgrunnene er mangelfulle, og at han burde få ungdomsstraff. Anken bygger på at han har ankerett. Han har også begjært ny behandling av et sivilt krav.
- (8) *Påtalemyndigheten* har inngitt merknader til anken og anfører at den bør nektes fremmet. *Påtalemyndigheten* har holdt det åpent om A har ankerett.
- (9) Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 16. januar 2025 ble utvalgets behandling av saken utsatt i påvente av endelig avgjørelse i annen sak. Den foreligger nå i HR-2025-253-A. Partene har fått anledning til å inngi merknader i lys av dommen.

Høyesteretts ankeutvalgs syn på saken

Ankerett

- (10) En anke fra siktede som gjelder forhold siktede er frifunnet for av tingretten, men domfelt for i lagmannsretten, kan bare nektes fremmet dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. En ankenektelse må i tilfelle begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.
- (11) For tiltalen post I ble A av tingretten domfelt for kroppsskade, mens han av lagmannsretten ble domfelt for drapsforsøk. Spørsmålet er om domfellelsen i lagmannsretten gjelder et annet *forhold* enn han ble domfelt for i tingretten. I bekreftende fall har han ankerett.
- (12) De nærmere utgangspunktene for denne vurderingen er sammenfattet i HR-2020-1659-U avsnitt 12-14:

«Vurderingen av hva som er samme forhold, er i utgangspunktet sammenfallende i straffeprosessloven § 38 og § 323 første ledd tredje punktum, se Rt-2013-321 avsnitt 13. I Rt-2011-172 avsnitt 18 uttaler førstvoterende at det avgjørende etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) protokoll 7 artikkel 4 er om den faktiske handlingen er den samme. Videre heter det i avsnitt 19 at det ved vurderingen etter straffeprosessloven § 38 også må stilles krav om at den bestemmelsen som anvendes, 'ikke har en vesentlig annen rettslig karakter enn den bestemmelse som er angitt i tiltalen'. Som sentrale vurderingsmomenter nevnes 'om straffebudene tar sikte på å beskytte vesensforskjellige interesser, de grunnleggende trekk ved gjerningsbeskrivelsene og om det er stor forskjell på strafferammene'.

Praksis etter straffeprosessloven § 38 følges likevel ikke alltid fullt ut ved vurderingen etter § 323 første ledd tredje punktum. I saken inntatt i Rt-2012-1857 gjaldt tiltalen voldtekt, mens tingretten bare dømte tiltalte for legemsfornærmelse. Lagmannsretten dømte derimot for voldtekt. Ankeutvalget bemerket i avsnitt 21 at tingrettens subsumsjonsendring ikke var i strid med straffeprosessloven § 38. Ved vurderingen etter § 323 måtte domfellelsen i lagmannsretten likevel anses som et annet forhold. I tillegg til den store forskjellen i straffnivå ved domfellelse etter de to straffebudene fremhevet ankeutvalget videre i avsnitt 22:

‘Og når man dessuten tar i betraktning de hensyn som begrunner domfeltes ankerett ved frifinnelse i tingretten og senere domfellelse i lagmannsretten, finner ankeutvalget at § 323 første ledd tredje punktum kommer til anvendelse.’

Tilsvarende synspunkter synes å ligge til grunn for ankeutvalgets avgjørelse i HR-2017-1015-U. Utvalget viser også til HR-2016-540-U og HR-2017-1792-U.»

- (13) Lagmannsretten bygget på den samme faktiske handlingen som tingretten: Tre raske utfall med kniven med moderat kraft, hvorav to av dem var stikk inn i overkroppen. Forskjellen består i bedømmelsen av forsettet. Tingretten var ikke sikker på om tiltalte hadde drapsforsett, mens lagmannsretten fant det bevist.
- (14) I HR-2022-1996-U kom ankeutvalget til at tiltalte hadde ankerett i et tilfelle der tingretten hadde dømt for uaktsom forvoldelse av betydelig skade på kropp eller helse (straffeloven § 280), mens lagmannsretten hadde dømt for drapsforsøk. Også i den saken hadde tingretten og lagmannsretten skilt lag ved bedømmelsen av forsettet. Ankeretten ble her begrunnet i den betydelige ulikheten i strafferammene – fengsel i inntil henholdsvis 3 år og 21 år, se avsnitt 14.
- (15) I vår sak er forskjellen mindre. Kroppsskade straffes etter straffeloven § 273 med fengsel i inntil 6 år. Forskjellen til strafferammen for drapsforsøk er likevel betydelig, noe som også reflekteres i straffnivåene. Tingretten anslo således straffnivået for en voksen person til fengsel i noe over ett år, mens lagmannsretten anslo dette til seks år eller noe over.
- (16) Ankeutvalgets flertall – *dommerne Bull og Hellerslia* – har kommet til at forskjellen i overtredelsens karakter, strafferamme og straffnivå samlet vurdert er tilstrekkelig stor til at A har ankerett. At det er tale om en klar forskjell i strafferamme og straffnivå, illustreres ved at forskjellen i subsumsjon synes å gi avgjørende utslag for den konkrete straffutmålingen for tiltalte som er mindreårig. Det er også en viss forskjell i rettslig karakter mellom forsøk på en klart mer alvorlig handling – drap – og den fullbyrdede straffbare handlingen som danner grunnlaget for vurderingen av drapsforsett, og som i prinsippet kan pådømmes i tillegg til drapsforsøk. Men flertallet tilføyer at dette må anses som et grensetilfelle, siden de to straffebudene i hovedsak verner de samme interessene og har samme karakter.
- (17) Mindretallet – *dommer Falch* – mener at A ikke har ankerett. Den forskjellen som er i strafferammene, med tilhørende forskjell i straffnivåene, kan her i seg selv ikke anses tilstrekkelig. Mindretallet peker også på at A, som ikke ble frifunnet i tingretten, har fått bedømt omfanget av forsettet sitt i to instanser.

Skyldspørsmålet

- (18) A gjør gjeldende at lagmannsretten har anvendt forsettskravet uriktig, og at domsgrunnene etterlater tvil om forsettskravet er riktig forstått. Disse anførselene behandles i sammenheng.
- (19) Lagmannsretten kom til at A hadde sannsynlighetsforsett, jf. straffeloven § 22 første ledd bokstav b. Retten fant det bevist at han knivstakk «med bevissthet» om at handlingen sikkert eller mest sannsynlig ville føre til døden. Under henvisning til HR-2022-1323-A la retten korrekt lagt til grunn at «bevissthet» dekker det tiltalte vet, selv om han ikke aktivt tenkte på dette i handlingsøyeblikket.
- (20) Hvis gjerningspersonen ikke tilstår eller husker hva hen tenkte i gjerningsøyeblikket, må *bevisvurderingen* basere seg på ytre omstendigheter og alminnelige erfaringssetninger. Denne vurderingen består av to trinn, se høyesterettsdommen avsnitt 25. De strenge beviskravene i strafferetten får anvendelse på begge.
- (21) Lagmannsretten tok utgangspunkt i at A stakk med en kniv som hadde et knivblad på ni cm og en toegget spiss. Retten fant det bevist at han hadde en bevissthet om at han stakk mot overkroppen, og at de to stikkene trengte et stykke inn. Deretter skriver lagmannsretten:
- «Som det fremgår av bevisvurderingen ovenfor var det her to stikk som hver for seg kunne medført død. Når de to stikkene ses i sammenheng, var det mest sannsynlig at han kom til å dø, i hvert fall om skadene ble ubehandlet. I brystet er lunger, hjerte og en rekke store blodårer. Hos B ble lungehinnen skadet, og hjerte og store blodårer kunne blitt skadet om stikket hadde vært noe dypere. Ved korsryggen er innvoller med tarmer og store blodårer. Disse kunne vært skadet om stikket hadde vært noe dypere. Kraften i stikkene var moderat, men etter lagmannsrettens syn var det nærmest tilfeldigheter at ikke stikkene gikk dypere inn og traff vitale organer.»
- (22) Lagmannsretten fant det på denne bakgrunn bevist at det er *allmenn kunnskap* at to slike stikk sannsynligvis vil skade vitale organer, og at stikkene til sammen mest sannsynlig vil medføre døden.
- (23) Retten kom videre til at A hadde denne kunnskapen. Selv om han var ung, 15 år og 4 måneder på handlingstidspunktet, var han «en normalt utrustet gutt for sin alder», og han hadde «klart ikke reduserte kognitive evner». Til tross for begrenset skolegang og norskkunnskaper, fant lagmannsretten «at han har like stor kunnskap som sine jevnaldrene om følger av knivstikk». Lagmannsretten pekte også på at A gikk med kniv og ikke var ukjent med voldsbruk. Hans forklaring om at han hadde tanker om at den fornærmede kunne bli skadet, men ikke om at han kunne bli drept, ble derfor ikke avgjørende.
- (24) Forsvareren har pekt på at det er urealistisk å se bort fra utsiktene til medisinsk behandling. Lagmannsretten etterlater derfor tvil om forsettet er vurdert riktig, når retten skriver at fornærmede mest sannsynlig ville ha dødd av de to knivstikkene, «i hvert fall om skadene ble ubehandlet». Stikkskadene ble påført sentralt i X med flere personer til stede.
- (25) I HR-2025-253-A, som denne saken har vært stanset i påvente av, drøftes hvilken betydning nærhet til helsehjelp har i forsettsvurderingen. Høyesterett understreker i avsnitt 22 at en gjerningsperson som regner med at fornærmede vil komme under medisinsk behandling og overleve, ikke handler med forsett om dødsfølgen. Deretter står det:

«Ved bevisvurderingen må man imidlertid ta i betraktning at lovbryteren sjelden vil ha bedre forutsetninger enn enhver annen til å vurdere om nærhet til helsehjelp reduserer

sannsynligheten for dødelig utgang så mye at det har betydning for utfallet. Siden muligheten for at fornærmede skal overleve en alvorlig stikkskade i så stor grad beror på rene tilfeldigheter, er dette noe gjerningspersonen i de fleste tilfeller verken kan vite eller resonnerer seg frem til. Med mindre gjerningspersonen har hatt spesielle grunner til å tro at fornærmede vil få rask medisinsk behandling og sannsynligvis bli reddet, kan man som regel – ved alvorlige stikkskader der døden vil inntre uten rask medisinsk behandling – utelukke at nærheten til helsehjelp har påvirket forsettet med hensyn til dødsfølgen. Det gjelder selv om rimelig tvil her som ellers skal komme tiltalte til gode.»

- (26) Ankeutvalget er ikke enig med forsvareren i at lagmannsretten har bedømt betydningen av muligheten for helsehjelp uriktig. Det er ingen indikasjoner i dommen, og heller ikke i de omstendighetene forsvareren har trukket frem, som kan tilsi at A hadde spesielle grunner til å tro at fornærmede ville få rask medisinsk behandling på noen måte som har påvirket forsettet om dødsfølgen. Lagmannsrettens dom lest i sammenheng etterlater etter utvalgets syn ikke tvil om at retten har bedømt As forsett i den konkrete situasjonen handlingene hans ble utført i, og da i lys av de muligheter for helsehjelp som der var.
- (27) Forsvareren har også anført at lagmannsretten ikke har utvist tilstrekkelig forsiktighet i bevisbedømmelsen. Den er blitt for objektivisert hevdes det, blant annet fordi den beviste allmenne kunnskap ikke lar seg forene med at de fleste slike saker ender med at den fornærmede overlever.
- (28) Ankeutvalget peker på at lagmannsretten har tatt et riktig rettslig utgangspunkt og gjort forsettsvurderingen i tråd med føringene i rettspraksis. Retten har i den forbindelse vært seg bevisst at det strenge beviskravet også gjelder ved fastleggingen av hva som er allmenn kunnskap, se HR-2022-1323-A avsnitt 26 som lagmannsrettens siterer. Det er videre ingen formuleringer i lagmannsrettens dom som indikerer at den i realiteten har bygget på et for lavt beviskrav.
- (29) Ankeutvalget mener endelig at lagmannsretten har gitt en tilstrekkelig begrunnelse for sin konklusjon om at A handlet med forsett, jf. straffeprosessloven § 40 fjerde ledd og § 343 andre ledd nr. 8. Som sitert ovenfor har retten gitt en begrunnelse som Høyesterett kan prøve, for at det er allmenn kunnskap at de aktuelle stikkene mest sannsynlig ville føre til død.
- (30) Ankeutvalget finner det etter dette klart at anken over lovanvendelsen og saksbehandlingen ikke vil føre frem.

Straffutmålingen

- (31) A anfører at han bør dømmes til ungdomsstraff.
- (32) Lagmannsretten tar korrekt utgangspunkt i straffeloven § 33, hvor det står at ubetinget fengselsstraff bare kan idømmes personer som på handlingstidspunktet var under 18, når det er «særlig påkrevd». Etter § 52 a kan ungdomsstraff idømmes i stedet for fengselsstraff når vilkårene er oppfylt.
- (33) Ett av vilkårene for å kunne idømme ungdomsstraff ble endret med virkning fra 1. september 2024. Nå er det et vilkår at slik straff «anses som en egnet reaksjon», se § 52 a første ledd *bokstav b*. Lagmannsretten drøftet dette vilkåret og kom til at A var uegnet, slik at ungdomsstraff av den grunn er uaktuelt.

- (34) Før lovendringen – det vil si på handlingstiden – var vilkåret i § 52 a første ledd bokstav b at lovbryteren «har begått gjentatt eller alvorlig kriminalitet». Lagmannsretten skulle derfor brukt dette vilkåret hvis ikke det nye vilkåret fører til et gunstigere resultat for A, jf. straffeloven § 3 første ledd. At spørsmålet om hva som er gunstigst for ham ikke er drøftet, er i alle fall en saksbehandlingsfeil.
- (35) Lagmannsretten har imidlertid kommet til at heller ikke vilkåret i § 52 a første ledd *bokstav d* er oppfylt. Der har det uendret stått at «hensynet til straffens formål ikke med tyngde» må tale mot en reaksjon i frihet.
- (36) I den forbindelse har lagmannsretten pekt på at drapsforsøk er en alvorlig handling. Retten har også grundig gått inn på As individuelle forhold. Blant annet har han tross sin unge alder – 15 år og 4 måneder på handlingstiden – gjennom flere år vært i kontakt med politi og barnevern. Det er registrert 94 bekymringsmeldinger hos barnevernet, og han er registrert 288 ganger i politiloggen. Lagmannsretten skriver at ifølge forklaringer gitt til retten har han «vært innblandet i mange volds- og trusselsituasjoner». Mange barn og unge har følt seg truet i nabolaget hans, som har vurdert å opprette borgervern. Barnevernet har satt inn store ressurser rundt A, men han har rømt flere ganger fra institusjoner han har vært plassert i. Retten viser også til rapport og forklaringer fra to rettsoppnevnte sakkyndige om As diagnoser og prognose.
- (37) I sin konkrete vurdering etter straffeloven § 52 a første ledd bokstav d skriver lagmannsretten:
- «Lagmannsretten bemerker for øvrig at den heller ikke kan se at vilkåret i bokstav d er oppfylt. Straff har tradisjonelt to hovedformål, individualprevensjon og allmennprevensjon. Lagmannsretten kan ikke se at ungdomsstraff er tilstrekkelig til å avholde A fra å begå flere straffbare handlinger. Lagmannsretten viser til vurderingene ovenfor. Lagmannsretten legger til at den finner at sannsynligheten for å avholde A fra straffbare handlinger både på kort og lang sikt er større ved fengsel enn ved ungdomsstraff. I fengsel er han rusfri, med tett oppfølging. Lagmannsretten legger til grunn at han fortsatt vil ha kontakt med C, og at han kan være i ungdomsavdelingen i Bjørgvin fengsel. Lagmannsretten kan heller ikke se at ungdomsstraff gir tilstrekkelig allmennprevensjon ved drapsforsøk, men dette momentet har begrenset betydning når det gjelder barn.»
- (38) Ankeutvalget er derfor enig med lagmannsretten i at ubetinget fengselsstraff i dette tilfellet er «særlig påkrevd», jf. straffeloven § 33, og at vilkårene for ungdomsstraff ikke er oppfylt, jf. § 52 a. Dette innebærer at den nevnte saksbehandlingsfeilen ikke kan ha hatt betydning, jf. straffeprosessloven § 343 første ledd. Det er videre intet åpenbart misforhold mellom de straffbare handlingene og den utmålte fengselsstraffen, jf. straffeprosessloven § 344 og HR-2024-2106-U avsnitt 30. A har fått en betydelig reduksjon for ung alder.
- (39) Det er derfor klart at heller ikke anken over straffutmålingen vil føre frem.

Konklusjon

- (40) Ankeutvalget finner det etter dette enstemmig klart at anken ikke vil føre frem, jf. vilkårene i straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum.

- (41) Anken gjelder heller ikke spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak, og det er ikke av andre grunner særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum. Anken nektes derfor fremmet. Også på dette punkt er beslutningen enstemmig.

S L U T N I N G

Anken over straffedommen nektes fremmet.

Ingvald Falch
(sign.)

Henrik Bull
(sign.)

Thom Arne Hellerslia
(sign.)